

บทความความสำคัญของการของการบรรณาธิการหนังสือ

ทุกวันนี้ หนังสือถือว่าเป็นสื่อที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ หนังสือเป็นรากฐานของความรู้ที่มนุษย์จะต้องเอาความรู้ที่ได้จากการหนังสือไปใช้ประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองในอนาคต ทุกคนเกิดมาจะต้องรู้จักหนังสือ ได้อ่านหนังสือ ต้องเรียนหนังสือ แม้ว่าในปัจจุบันอินเทอร์เน็ตได้เข้ามา มีบทบาทในสังคม ในสถานศึกษา แต่ก็ไม่ได้ทำให้ความสำคัญของหนังสือลดน้อยลงไป หนังสือก็ยังมีบทบาทและทำหน้าที่ให้ความรู้ได้ดีเหมือนเดิม ยังมีการผลิตหนังสือ พัฒนาในเรื่องของการนำเสนอ และเทคนิคต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง แต่น้อยคนนักที่จะรู้ว่าเบื้องหลังของการทำหนังสือเป็นอย่างไร และมีใครเป็นผู้รับผิดชอบ

ผู้ที่รับผิดชอบในการทำหนังสือ ก็คือ บรรณาธิการ บรรณาธิการก็คือผู้คัดเลือกงานเขียนของนักเขียน หรือหนังสือจากทุกแห่งที่คิดว่าดี มีประโยชน์แก่ผู้อ่าน รับผิดชอบต้นฉบับของนักเขียน ตรวจสอบการสะกดคำ การใช้เครื่องหมายต่าง ๆ ให้ถูกต้องไวยากรณ์ จนกระทั่งการจัดพิมพ์ บรรณาธิการก็จะเป็นผู้ที่เรียบเรียง ภาษาของนักเขียนให้น่าอ่านขึ้น แต่ยังคงสำนวนภาษาของนักเขียนไว้คงเดิม

บรรณาธิการ คือบุคคลสำคัญในการผลิตหนังสือทางด้านความคิด มีความสามารถในการเขียน คุณสมบัติสองอย่างนี้ต้องอยู่ในคน ๆ เดียวกัน ซึ่งหาได้ยากยิ่งในยุคสมัยและสังคมในปัจจุบัน ความรู้รอบตัว ทั่วไปทุกเรื่อง รู้ลึก รู้จริง ทั้งนี้ ยังสามารถสร้างจินตนาการและรู้ความคิดของผู้อ่าน บรรณาธิการเป็นผู้เกี่ยวข้องกับวงการหนังสือโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นการเขียนหนังสือ หรือเป็นนักเขียนด้วยเหมือนกัน เป็นผู้ตรวจทาน ต้นฉบับ ดูแลการจัดทำรูปเล่ม ภาพประกอบ ควบคุมการจัดพิมพ์ บรรณาธิการให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการตรวจต้นฉบับ เพราะต้นฉบับที่จะเป็นหนังสือในวันหน้าต้องออกสู่สายตาของผู้อ่าน ผู้อ่านต้องได้ สิ่งที่ดีที่สุดจากสิ่งที่เขาได้จากหนังสือเล่มนั้น บรรณาธิการจะตรวจทานทุกอย่างด้วยความรอบครอบ ทุกสิ่ง ที่ปรากฏบนหนังสือไม่ให้ขาดตกบกพร่อง

นอกจากบรรณาธิการแล้ว หลายคนอาจจะเคยยินคำว่า “บรรณาธิการ” แล้วคงจะสงสัยว่า “บรรณาธิการ” และ “บรรณาธิการ” สองคำนี้แตกต่างกันอย่างไร บรรณาธิการ ก็คือ งานตรวจแก้ต้นฉบับ ซึ่งหมายความว่าในการทำหนังสือทุกเล่มต้องเป็นไปอย่างพิถีพิถัน การจัดลำดับเนื้อหาแต่ละบทของหนังสือ การตรวจหรือการพิจารณาแก้ไขเครื่องหมาย การสะกดคำ ประโยค ไวยากรณ์ การย่อหน้า การเว้นวรรคตอน การจัดรูปเล่ม ประโยคสำคัญไม่ควรตัดตอน ไม่กำกวม ไม่ใช่คำซ้อน สิ่งเหล่านี้จะผิดไม่ได้ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจผิด ถ้าหากเกิดผิดพลาดขึ้นมา ก็เท่ากับว่าความรู้ของผู้อ่านเกิดความผิดพลาดเช่นกัน เหมือนกับการป้อนข้อมูลที่ผิดที่ไม่ดีให้กับคนบริสุทธิ์ พวกเขาไม่ผิดอะไร แต่ต้องมารู้ในสิ่งที่ผิด เพียงเพราะสิ่งที่เขาอ่านไม่ได้รับการตรวจทานที่ดี ทุกอย่างในหนังสือต้องได้รับการตรวจสอบตั้งแต่หน้าปก ตลอดจนจบเล่ม หน้าปกสอดคล้องกับเนื้อเรื่องหรือไม่

มีความชัดเจนของรูปภาพ สมจริง ภาพประกอบในเล่มก็ต้องสอดคล้องเช่นกัน แต่ละตอนต้องสื่อให้ตรงกับเนื้อเรื่อง หนังสือบางเล่มต้องดูว่าสมควรที่จะมีภาพประกอบหรือไม่ เพื่อไม่ให้จินตนาการของผู้อ่านสูญหายไปจากเดิม การบรรณาธิการต้องรู้จักสังเกตรูปประกอบ การจัดรูปเล่มให้เหมาะสม การเรียงลำดับเนื้อเรื่อง ใช้ขนาดของตัวหนังสือให้เหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน เพื่อเป็นการถนอมสายตาของผู้อ่าน

ไปในตัว เช่น การที่นำการบรรยายภาพไว้ข้างบนภาพเป็นสิ่งที่เกิดความซับซ้อนได้ ควรเอาคำบรรยายไว้ใต้ภาพทุกครั้ง และอ้างอิงเนื้อหาและรูปภาพที่นำมาลงในเนื้อเรื่อง

ภายในหนังสือจะต้องควรมีความกลมกลืนระหว่างเนื้อเรื่องกับภาพประกอบหรือไม่ จัดเรียงเนื้อหาให้อยู่เป็นหมวดหมู่ไม่กระจัดกระจาย อ่านแล้วสิ้นไหล ไม่สะดุด ตัวหนังสือที่พิมพ์บนกระดาษควรดูความเหมาะสมของสีของกระดาษ หากสีกระดาษเข้มสีตัวหนังสือก็ควรจะสีอ่อน หากสีกระดาษอ่อนสีหนังสือก็ควรจะเข้ม ไม่ควรพิมพ์ตัวหนังสือลงบนภาพวาด เพราะจะทำให้ไม่เห็นตัวหนังสือ อ่านยากและเป็นการทำลายภาพไปโดยปริยาย เรื่องการใช้ตัวอักษรก็เช่นกัน หากตัวหนังสือเป็นตัวหนาแล้วก็ไม่ควรขีดเส้นใต้ หรือในทางกลับกันถ้าขีดเส้นใต้ก็ไม่ควรทำตัวหนา ซึ่งทั้งสองอย่างนี้เป็นภาระเน้นข้อความเหมือนกัน

หากลองนึกดูว่า ถ้าในโลกนี้ไม่มีบรรณาธิการเป็นผู้คอยตรวจแก้สิ่งที่ผิดในหนังสือให้กลายเป็นสิ่งถูกต้องและไม่มีการบรรณาธิการหนังสือแล้วจะเกิดอะไรขึ้น หนังสือที่ผลิตออกมาจะเป็นเช่นไร อาจจะมีคนพูดได้ว่าหนังสือก็ยังคง มีรูปร่างสีเหลี่ยม มีเนื้อหาที่ให้สาระ แต่สิ่งที่ขาดหายไปก็คือคุณภาพหรือคุณค่าของหนังสือ ผู้อ่านอาจจะได้สาระ ได้ความรู้จากเรื่องที่อ่านก็จริง แต่ความรู้ในเรื่องของการใช้ภาษา สำนวน คำสะกดต่าง ๆ ก็คงจะผิด เหมือนครูกับนักเรียน ถ้าหากว่าไม่มีครูซึ่งเป็นผู้คอยอบรมสั่งสอน ชัดเจนลึกลับ จิตสำนึกของนักเรียนแล้ว เด็กก็อาจจะจะเป็นเด็กที่ก้าวร้าวได้ จมอยู่กับความคิดหรือการกระทำที่ผิดจริงอยู่การที่เด็กไม่มีครูคอยห้าม คอยอบรมสั่งสอน เขาก็จะได้รับการเรียนรู้ของเขาอย่างอิสระ อย่างเต็มที่ รู้มาก แต่เขาจะรู้หรือไม่ว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ถูกหรือผิด เมื่อเขาไม่รู้เขาก็จะคิดว่าทำอย่างนั้นมันถูก แล้วก็จะกลายเป็นการปลูกฝังความรู้สึกนึกคิดของเขาให้เกิดความเข้าใจที่ผิดได้ การทำหนังสือก็เช่นกัน ผู้เขียนเขาก็มีความรู้ความเข้าใจในภาษา เข้าใจคำ เข้าใจประโยคในแบบของเขา เขาไม่รู้หรือกว่าบางที่ประโยค คำ หรือสำนวนภาษาที่เขาเขียนขึ้นมา นั้นมันผิด ก็จะมีบรรณาธิการนี้แหละเป็นคนคอยแก้ไข ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เป็นสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสม

เพราะวัตถุประสงค์ของการผลิตหนังสือถ้าไม่นับรวมในเรื่องของธุรกิจแล้ว การผลิตหนังสือก็เพื่อให้ทุกคนได้อ่าน อ่านเพื่อที่จะได้รับความรู้ นอกจากความรู้จากเนื้อหาในเรื่องแล้ววัตถุประสงค์ของการทำหนังสือในทางอ้อมก็คือ เป็นการฝึก ปลูกฝังให้ผู้อ่านมีความเข้าใจในภาษาได้อย่างถูกต้องไปในตัว เพราะเมื่อไรก็ตามที่เขาหยิบหนังสือขึ้นมาอ่าน เขาจะค่อย ๆ ซึมซับสิ่งที่เขาอ่านไปเรื่อย ๆ ถ้าหนังสือที่เขาอ่านเป็นหนังสือที่ดี มีการใช้คำ ใช้ภาษาที่ถูกต้อง เขาก็จะซึมซับเอาสิ่งดี สิ่งที่ต้องเข้าไป เขาก็จะเกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง แต่หากเขาอ่านหนังสือที่ไม่ได้รับการตรวจแก้ ไม่ได้รับการบรรณาธิการ อย่างในเรื่องของภาษาถ้าในหนังสือเล่มนั้นใช้ภาษาที่ผิด เขียนคำผิด สะกดผิด เขาก็จะซึมซับเอาสิ่งที่ผิดเข้าไปเช่นกัน

การบรรณาธิการหนังสือ ไม่ได้ทำเพียงเพื่อที่จะให้หนังสือดูมีกระบวนการหรือวิธีการทำที่ยาก แล้วใช้ข้ออ้างนี้เป็นข้อต่อรองในการตั้งราคาหนังสือ แต่นั่นหมายถึงคุณภาพของคนในประเทศ หากหนังสือที่ทำนั้นดี มีคุณภาพ คนในประเทศก็ย่อมที่จะมีคุณภาพตามไปด้วย แต่ในทางตรงกันข้ามหากหนังสือที่ทำออกมาเป็นหนังสือที่ไร้คุณภาพ นึกถึงแต่เรื่องธุรกิจเป็นสำคัญ ลักแต่ว่าจะทำเพื่อให้ได้ขาย คนในประเทศก็อาจจะไร้คุณภาพเหมือนกับหนังสือ

คุณสุชาติ สวัสดิ์ศรี นักเขียนเจ้าของนามปากกา สิงห์ สนามหลวง และผู้ก่อตั้งรางวัลช่อการะเกด ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับผลการวิจัยพฤติกรรมการอ่านของคนไทย และคนเวียดนามที่ปรากฏว่า คนเวียดนามอ่านหนังสือ 60 เล่มต่อคนต่อปี ในขณะที่คนไทยอ่าน 2 เล่มต่อคนต่อปี ว่า “จากผลวิจัยว่า ผมไม่รู้ว่าเกิดอะไรขึ้น ตั้งข้อสงสัยว่าเรามีวัฒนธรรมการอ่านจริงหรือเปล่า เพราะวัฒนธรรมการอ่านมันควรจะเติบโตไปพร้อมกับวัฒนธรรมการพิมพ์ เรามีหนังสือมากมายหลากหลาย แต่มากกว่า 50% เป็นหนังสือขยะ หนังสือที่ทำตาม ๆ กันเป็นหนังสือที่หา কিনจากความอ่อนแอของคน ที่สำคัญงานทุกประเภทในสังคมบ้านเรานั้น ถูกโยนเข้าตลาดในลักษณะที่ต้องวิ่งแข่งกันหมด เพราะฉะนั้น ถ้าใครสายป่านสั้นหรือทำหนังสือเฉพาะกลุ่ม ก็จะไม่มียืนพื้นที่ได้ในระยะยาว บ้านเราไม่มีการจัดระบบหนังสือให้เป็นโครงสร้างที่ชัดเจน ทุกคนฟรี ตลาดเสรี ลงทุนได้เหมือนกันหมด ฉะนั้นทุกคนก็จะพิมพ์หนังสือที่คิดว่าจะขายได้ ส่งผลให้ตลาดมีหนังสือขยะมากกว่า 50% และในเมื่อโครงสร้างมันเป็นแบบนี้ ก็แน่นอนว่าย่อมมีผลต่อคุณภาพการอ่าน และมีผลต่องานของนักเขียน ซึ่งต้องเขียนอะไรที่ขายได้ หรือสำนักพิมพ์รับพิมพ์”

เห็นได้ว่าการบรรณาธิการหนังสือเป็นเรื่องที่จำเป็น หนังสือที่ผลิตออกมาหากไม่ได้รับการบรรณาธิการก็ไม่ต่างอะไรกับขยะ ที่นอกจากจะไม่เกิดประโยชน์แล้ว ยังสร้างความเดือดร้อนให้กับมนุษย์เราด้วยการบรรณาธิการหนังสือไม่ใช่เรื่องที่จะทำได้ง่าย ๆ ผู้ที่จะบรรณาธิการหนังสือได้ต้องมี ความรู้ ความคิด ความเข้าใจในศาสตร์ต่าง ๆ มีความละเอียดลออ ประณีต มีความสร้างสรรค์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ได้หาได้ในตัวคนทุกคน

ที่มา : <http://hu-sobuu.exteen.com/20081002/entry-11> (1 มี.ค.56)